

УДК: 911.375(477)

**Вікторія Константінова,**

*директор НДІ Історичної урбаністики,  
професор Бердянського державного педагогічного університету,  
e-mail: VNKonst@ukr.net*

**Ігор Лиман,**

*доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії  
України Бердянського державного педагогічного університету,  
e-mail: Lyman@ukr.net*

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ  
ІСТОРИЧНОЇ УРБАНІСТИКИ**

*Повідомлення присвячене основним напрямкам діяльності створеного у 2012 р. Науково-дослідного інституту історичної урбаністики, якими є багатоаспектне наукове дослідження міської історії; розбудова сайту НДІ; робота в складі редколегії та авторів історико-культурологічного альманаху “Фронтири міста”; проведення усної історичних досліджень з міської історії із формуванням архіву усної історичних інтерв'ю; формування депозитарію кінодокументів з міської історії; створення та забезпечення функціонування в структурі НДІ музею історії БДПУ; громадська діяльність, спрямована на популяризацію історії міст і на взаємодію науковців із суспільством.*

***Ключові слова:** історична урбаністика, науково-дослідний інститут, міська історія.*

**Н**ауково-дослідний інститут історичної урбаністики було створено у 2012 р. науковцями Бердянського державного педагогічного університету спільно з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Напрямами роботи НДІ є:

1. Багатоаспектне наукове дослідження міської історії.

В рамках цього напрямку здійснюється:

продовження індивідуальних студій співробітників НДІ, присвячених різним складовим історичної урбаністики (низка книг опублікована безпосередньо під грифом НДІ)<sup>1</sup>;

– робота над спільними науковими проектами з історичної урбаністики;

– організація конференцій та інших наукових зібрань з урбанізаційної проблематики;

– співпраця із іншими науковими установами та з асоціаціями, що займаються міською історією.

<sup>1</sup> Konstantinova, Victoria, Lyman, Igor, Ignatova, Anastasiya. (2016). European Vector of the Northern Azov in the Imperial Period: British Consular Reports about Italian Shipping. Berdyansk: Tkachuk O.V., 5-8; Єременко, М., Лиман, І. (2014). Військове духовенство на півдні України (1734-1853 рр.). Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні; Лиман, І.І. (2013). Дослідники історії Південної України: біобібліографічний довідник (Том 1). Київ: б.в.; Лиман, Ігор, Константінова, Вікторія. (2015). Історія Бердянського державного педагогічного університету. Навчальний посібник + CD. Бердянськ: БДПУ; Лиман, Ігор, Подколзіна, Софія. (2015). Поширення імперських практик взаємин держави і церкви: релігійне життя Бердянська першого десятиріччя його існування. Бердянськ: ФО-П Ткачук О. В.

Серед проєктів, у яких беруть участь співробітники інституту, на особливу увагу заслуговує “Чорне море і його міста-порти. 1774-1914. Розвиток, зближення і зв’язки зі світовою економікою” (“The Black Sea and its port-cities, 1774-1914. Development, convergence and linkages with the global economy”).

Співробітники НДІ започаткували і реалізують проєкти “Дослідники історії Південної України: біобібліографічний довідник” та “Історіографія історії Південної України”, підтримані Канадським Інститутом Українських Студій. У рамках цих проєктів вже акумульовано та систематизовано біобібліографії понад 300 науковців, які займалися або займаються проблемами минувшини південноукраїнського регіону, у тому числі – і в площині історичної урбаністики.

2. Розбудова сайту Науково-дослідного інституту історичної урбаністики (<http://ti-urbanhistory.org.ua/>), який задуманий як “трибуна” НДІ, платформа для спілкування науковців та громадськості, що займаються та цікавляться історичною урбаністикою, а також для розміщення публікацій та архівних колекцій науково-дослідного інституту. Разом з цим сайт сприяє інформуванню користувачів про події, пов’язані з міською історією.

На сайті наявні рубрики: “Головна”, “Новини”, “Біобібліографія співробітників”, “Бібліотека”, “Усна історія”, “Фото-відеохроніки”, “Віртуальний музей”, “Проєкти”, “Галерея”, “Партнери”.

Діють україномовна, англійська та російськомовна версії сайту. Тоді як за перший рік роботи з матеріалами сайту ознайомилися представники 64 країн, то за другий рік – вже 81 країна.

3. Робота в складі редколегії та авторів історико-культурологічного альманаху “Фронтири міста”. Автором концепції і редактором альманаху є співробітник НДІ Владислав Грибовський, членами редколегії – Вікторія Константинова та Ігор Лиман.

На сьогодні побачили світ 4 випуски “Фронтирів міста”. За версією Всеукраїнського рейтингу “Книжка року’2013” альманах потрапив до сімки лідерів літа в номінації “Софія” (“Українська гуманітаристика”)<sup>2</sup>.

4. Проведення усної історичних досліджень з міської історії із формуванням архіву усної історичних інтерв’ю.

В рамках цього напрямку здійснюється:

- теоретична та практична підготовка інтерв’юєрів з усної історії;

- підготовка та проведення експедицій;
- систематизація, опрацювання зібраних матеріалів;
- підготовка матеріалів до публікації.

5. Формування депозитарію кінодокументів з міської історії.

В рамках цього напрямку проводиться:

евристична робота в архівах;

виявлення і копіювання кінодокументів з приватних зібрань;

участь у підготовці на основі виявлених кінодокументів документальних і науково-популярних фільмів з історії міст.

Спеціальним дипломом журі VI-го телефестивалю “Відкрий Україну!” у листопаді 2012 р. було нагороджено створений ТРК “Юг” цикл фільмів “Велика історія маленького міста”<sup>3</sup>, в основу

<sup>2</sup> “Книжка року’2013”: Лідери літа. Номінація “Софія”, retrieved 18.03.2016, from <http://bukvoid.com.ua/events/raityng/2013/08/19/155906.html>.

<sup>3</sup> “ЮГ” помогает открывать Украину, retrieved 18.03.2016, from <http://pro.berdyansk.biz/content.php?id=12422>.

якого покладено кінодокументи, виявлені співробітниками НДІ. Ці ж співробітники виступили в якості консультантів при створенні фільмів циклу.

6. Формування депозитарію фотодокументів з історії міського простору.

7. Створення та забезпечення функціонування в структурі Науково-дослідного інституту історичної урбаністики музею історії БДПУ, який в більш широкому контексті являє собою музей історії освіти в міському просторі.

8. Громадська діяльність спрямована на популяризацію історії міст і на взаємодію науковців із суспільством.

В рамках цього напрямку передбачається:

- організація презентацій, виставок, конкурсів тощо;
- ініціювання та реалізація публічних проєктів.

Лише впродовж кількох останніх місяців НДІ виступив організатором (співорганізатором) проведення у Бердянську презентацій київських професорів Тараса Чухліба, Віктора Брехуненка, зустрічі з авторами літературно-музичного перформансу “розділові” (авторка ідеї та візуалізації Оля Михайлюк (Київ), автор текстів Сергій Жадан (Харків), музика Олексій Ворсоба (Мінськ) та Влад Креймер (Донецьк)), круглого столу “Свої-Чужі” на півдні України”, проведеного спільно з агенцією подій АртПоле (Київ) в рамках проєкту “ВХІДнаСХІД”.

Крім того, впродовж останнього року співробітники НДІ у якості експертів були щільно задіяні у “декомунізаційних” процесах у міському просторі України.

НДІ історичної урбаністики тісно співпрацює як із українськими, так і із закордонними науковими та освітніми інституціями. Скажімо, плідною є співпраця із Заслуженим автономним університетом Пуебла (Мексика). Пуебла свого часу займав виняткове місце на фронті, що не тільки досить чітко артикулюється місцевими науковцями, але і широко популяризується як туристичний бренд: на сітілайтах, розміщених в історичній частині міста, кожен пабланець та гість міста має можливість прочитати: “Пуебла був заснований 16 квітня 1531 року як перше “досконале” місто в Америці; тобто, місто було збудоване для поселення виключно іспанців”. Як це “досконале” місто, насправді зведене конкістадорами на “чистому місці”, а не на “базі” індіанських поселень, поступово перетворилося на мультиетнічне, як впродовж століть у ньому налагоджувався діалог культур, яким чином тут відбувалась взаємодія різнорідних суспільств, і є в числі проблем, які вивчаються місцевими дослідниками. Саме в Пуебла мексиканськими вченими спільно із НДІ історичної урбаністики впродовж останніх чотирьох років було організовано чотири Міжнародні мультидисциплінарні симпозиуми з проблем дослідження пам’яті (“SIMEM”): “Діалоги з минулим: що (не)пам’ятати” (22-23 листопада 2012 р.), “Пам’ять, Історія, Забуття: нові соціальні перспективи” (14-15 листопада 2013 р.), “Політика пам’яті” (30-31 жовтня 2014 р.) та “Примирення з минулим: пам’ять, свідectво, травма” (25-26 листопада 2015 р.). Іншими, крім організації цих симпозиумів, аспектами співпраці НДІ історичної урбаністики із

<sup>4</sup> Perez, Victoria (Ed.). (2013). *La (In)Fidelidad de la Memoria*. Puebla-Berdyansk: BUAP; BSPU.

Заслуженим автономним університетом Пуебла є публікація спільних видань (серед них – “La (In)Fidelidad de la Memoria”)<sup>4</sup>, взаємні візити для читання лекцій, стажування магістрантів, проведення воркшопів тощо.

**З огляду на міждисциплінарність урбаністики до проектів НДІ залучаються, крім істориків, географи, архітектори, економісти, психологи, педагоги, соціологи, культурологи, філологи, філософи та фахівці з низки інших галузей.**

## References

“JuG” pomogaet otkryvat' Ukrainu. <http://pro.berdyansk.biz>. Retrieved March 18, 2016, from <http://pro.berdyansk.biz/content.php?id=12422>

“Knyzhka roku'2013”: Lidery lita. Nominaciya “Sofiya”. <http://bukvoid.com.ua>. Retrieved March 18, 2016, from <http://bukvoid.com.ua/events/ratyng/2013/08/19/155906.html>

Konstantinova, V., Lyman, I., Ignatova, A. (2016). *European Vector of the Northern Azov in the Imperial Period: British Consular Reports about Italian Shipping*. Berdyansk: Tkachuk O.V.

Lyman, I. I. (2013). *Doslidnyky istoriyi Pivdennoyi Ukrayiny: biobibliografichnyj dovidnyk (Tom 1)*. Kyiv: b.v.

Lyman, I., Konstantinova, V. (2015). *Istoriya Berdyans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Navchal'nyj posibnyk + CD*. Berdyans'k: BDPU.

Lyman, I., Podkolzina, S. (2015). *Poshyrennya impers'kykh praktyk vzayemyn derzhavy i cerkvy: relihiyne zhyttya Berdyans'ka pershoho desyatyrichchya joho isnuvannya*. Berdyans'k: FO-P Tkachuk O. V.

Perez, Victoria (Ed.). (2013). *La (In)Fidelidad de la Memoria*. Puebla-Berdyansk: BUAP; BSPU.

Yeremenko, M., Lyman, I. (2014). *Vijskove dukhovenstvo na pivdni Ukrayiny (1734-1853 rr.)*. Melitopol': Vydavnychyj budynok Melitopol's'koyi mis'koyi drukarni

**Виктория Константинова,**

**Игорь Лиман**

## НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ИСТОРИЧЕСКОЙ УРБАНИСТИКИ

*Сообщение посвящено основным направлениям деятельности созданного в 2012 году Научно-исследовательского института исторической урбанистики, каковыми являются многоаспектное научное исследование городской истории; развитие сайта НИИ; работа в составе редколлегии и авторов историко-культурологического альманаха “Фронтиры города”; проведение устноисторических исследований по городской истории с формированием архива устноисторических интервью; формирование депозитария кинодокументов по городской истории; создание и обеспечение функционирования в структуре НИИ музея истории БГПУ; общественная деятельность, направленная на популяризацию истории городов и на взаимодействие ученых с обществом.*

**Ключевые слова:** историческая урбанистика, научно-исследовательский институт, городская история.

**Victoria Konstantinova, Igor Lyman****RESEARCH INSTITUTE OF URBAN HISTORY**

*The review is dedicated to activities of Research Institute of Urban History. The main attention turns to directions of the work of the Research Institute:*

- 1. Multifaceted studying of urban history (continuation of individual Institute's members studies on various components of the urban past; realization of joint research projects connected with urbanization; organization of conferences and meetings dedicated to urban issues; cooperation with other research institutions and associations involved in studying urban past);*
- 2. Developing a web-site of the Institute, which should become a platform for communication scholars and the public involved and interested in urban history as well as for publishing articles and archival collections of the Research Institute;*
- 3. Work as an editorial board and authors of historical-cultural anthology "Frontiers of city".*
- 4. Conducting oral historical research on urban history with the formation of an archive of oral historical narrative (theoretical and practical training for interviewers; preparing and conducting expeditions; systematization, processing the collected materials; preparation of materials for publication);*
- 5. Development and maintenance of the archive of film documents related to urban history (heuristic work in archives; identifying and copying film documents from private collections; participation in creation on the basis of these film documents documentaries and popular science films on the history of cities);*
- 6. Development and maintenance of the depositary of photographs related to the history of "urban space";*
- 7. Creating in the structure of the Research Institute the Museum of Berdyansk State Pedagogical University, which in a broader context may be considered as a museum of the history of education in an urban area;*
- 8. Public activities aimed at popularization of urban history and at interaction of researchers with society (organization of exhibitions, competitions, etc.; initiation and implementation of public projects).*

**Keywords:** *urban studies, Research Institute, urban history.*